

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«ОЦІНКА ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – обов'язкова

Викладач – Гриценко Олена Аврамівна,
д.е.н., професорка кафедри економічної теорії економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Оцінка вартості бізнесу» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 10 с.

Розробник

Гриценко Олена Аврамівна – професорка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії
(протокол № 10 від 12 червня 2020 р.)

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко Л. С. Шевченко

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Оцінка вартості бізнесу
Вид навчальної дисципліни	Обов'язкова, належить до циклу навчальних дисциплін спеціальної фахової підготовки.
Викладач	Гриценко Олена Аврамівна, д.е.н., професорка, професорка кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	grytsenkoelena@gmail.com econom_theory@ukr.net
Консультації	Понеділок, середа, п'ятниця – 13-00 – 14-00, корпус НЮУ, вул. Динамівська, 4, ауд 502.
Онлайн консультації у Facebook:	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/ ; Economic Theory and Law: https://www.facebook.com/econtlaw.nlu/

Анотація навчальної дисципліни

Розглядаються закономірності становлення оціночної діяльності, основні умови її організації. Розкриваються принципи, підходи та методи оцінки вартості бізнесу. Вивчається методологія застосування витратного, дохідного, порівняльного підходу до оцінки вартості бізнесу. Визначаються механізми управління вартістю бізнесу на різних етапах його існування. Обґрунтовуються критерії вартісного мислення, що дозволяє розробляти конкретні способи управління різними компонентами вартості бізнесу. Формуються практичні навички оцінки всіх складових вартості бізнесу та розробки заходів щодо збільшення вартості фірми.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – сформувати теоретичні знання об'єктивних закономірностей виникнення вартості бізнесу та основних методологічних підходів до оцінювання вартості бізнесу, практичні навички організації процесу оцінки, запровадження конкретних методів та способів оцінки вартості бізнесу, складання звіту про оцінку майна.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо вартісної природи бізнесу;
- опанування інструментарію використання витратного, дохідного, порівняльного підходів до оцінки вартості бізнесу;
- оволодіння науковими підходами, практичними методами та прийомами визначення розміру потенційного, дійсного та операційного доходу відповідно до різних видів економічних активів та використання їх для визначення вартості бізнесу;
- усвідомлення необхідності моделювання логіки поведінки суб'єктів бізнесу з метою виявлення їх інтересів, мотивів і принципів, що повинні бути застосовані при визначенні вартості активів фірми;
- набуття умінь обирати оціночний підхід до визначення вартості матеріальних

та нематеріальних активів;

- розвиток умінь із прийняття управлінських рішень щодо раціоналізації грошового потоку та ставки його капіталізації;
- оволодіння практичними методами оцінювання вартості бізнесу на основі обрання найбільш доцільного підходу та методів оцінки;
- набуття умінь розраховувати фізичний, функціональний та економічний знос нерухомих активів та обґрунтування їх впливу на вартість бізнесу;
- формування здатності збирати та обробляти інформацію відповідно до характеристики економічного активу та визначеного оціночного підходу;
- набуття умінь оцінити ставку капіталізації бізнесу як моделі поєднання ризику ведення бізнесу та його ймовірного розміру доходу.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Економічна теорія», «Економічна політика», «Економіка та фінанси підприємства», «Вища та прикладна математика», «Економічна статистика», «Економічний аналіз діяльності підприємства», «Бізнес-проектний аналіз».

Кореквізити: «Оподаткування бізнесу», «Стратегії підприємства».

Постреквізити: «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)», «Економічна безпека підприємства».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- пояснити об'єктивні закономірності формування вартісної природу бізнесу зі сторони активів, ризиків та розміру прибутку фірми;
- здійснити розрахунок потенційного, дійсного та операційного доходу відповідно до різних видів економічних активів та використати його для визначення вартості бізнесу;
- виконати оцінювання ринкової вартості бізнесу на основі використання різних підходів;
- застосувати оціночний підхід до визначення вартості матеріальних та нематеріальних активів;
- систематизувати та обробити інформацію відповідно до характеристики економічного активу та обраного оціночного підходу;
- запропонувати конкретні підходи до оцінки всіх видів активів бізнесу;
- проаналізувати зміни основних показників національної та світової економіки з метою прогнозування змін у вартості корпоративних прав;
- інтерпретувати умови виникнення різних форм та видів вартості бізнесу та його складових;
- сформулювати власні уявлення про перспективи розвитку бізнесу та зміни його вартості;
- спрогнозувати зміни грошового потоку, ставки капіталізації та їх вплив на формування вартості бізнесу.

**Розклад занять з навчальної дисципліни на 2019/2020 н.р.
для студентів денної форми навчання**

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1.	1. Введення в оцінку вартості бізнесу. 2. Основні підходи до визначення вартості бізнесу.		
2.	3. Витратний підхід до оцінки вартості бізнесу.	1. Введення в оцінку вартості бізнесу. <i>Основна література:</i> 1-3; 10; 12.	
3.	4. Дохідний підхід до оцінки вартості бізнесу.	2.1. Основні поняття оцінки вартості бізнесу. <i>Основна література:</i> 1; 2; 3; 4.	Закономірності виникнення оціночної діяльності в Україні.
4.	5. Порівняльний підхід до оцінки вартості бізнесу.	2.2. Види оціночної вартості. <i>Основна література:</i> 1; 2; 3; 4.	
5.	6. Оцінка вартості нерухомих активів бізнесу.	3. Витратний підхід до оцінки вартості бізнесу. <i>Основна література:</i> 4; 6; 8.	
6.	7. Оцінка вартості земельних ділянок.	4.1. Основний алгоритм застосування дохідного підходу до оцінки вартості бізнесу. <i>Основна література:</i> 3; 5; 7.	Теорія та практика визначення ставки капіталізації.
7.	8. Оцінка вартості нематеріальних активів бізнесу.	4.2. Ставка капіталізації, її зміст та способи розрахунку. <i>Основна література:</i> 3; 5; 7.	
8.	9. Оцінка вартості корпоративних прав бізнесу.	5. Порівняльний підхід до оцінки вартості бізнесу. <i>Основна література:</i> 1; 9; 11; 12.	
9.	10. Складання звіту про оцінку вартості бізнесу.	Колоквіум	

10.	11. Управління вартістю бізнесу.	6.1. Особливості нерухомих активів як об'єкту оцінки. <i>Основна література:</i> 8; 14-17.	
		6.2. Оцінка вартості комерційної нерухомості. <i>Основна література:</i> 8; 14-17.	
11.	12. Механізм антикризового управління вартістю бізнесу.	7. Оцінка вартості земельних ділянок. <i>Основна література:</i> 3; 5; 10; 12.	Оцінка вартості гудвілу.
		8.1. Особливості нематеріальних активів як об'єкту оцінювання. <i>Основна література:</i> 15-18.	
12.		8.2. Оцінка об'єктів інтелектуальної власності. <i>Основна література:</i> 15-18.	
		9. Оцінка вартості корпоративних прав бізнесу. <i>Основна література:</i> 15-18.	
13.		10. Складання звіту про оцінку вартості бізнесу. <i>Основна література:</i> 1; 3; 7.	Складання звіту про оцінку вартості будь-якого економічного активу.
		11. Управління вартістю бізнесу. <i>Основна література:</i> 1; 3; 7.	
14.		12. Механізм антикризового управління вартістю бізнесу. <i>Основна література:</i> 1; 3; 5; 6.	
		Колоквіум	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання наукової, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів статистичних та експертно-аналітичних центрів;
- ознайомлення з сучасними законодавчими актами;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;

- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквиумів та заліку.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у: Плани практичних занять і завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Оцінка вартості бізнесу» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» / уклад. О. А. Гриценко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020.

Підготовка курсової роботи

З даної навчальної дисципліни студенти виконують курсову роботу. Тематику курсових робіт та «Методичні рекомендації до написання курсової роботи з навчальної дисципліни «Оцінка вартості бізнесу» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету» (Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020) розміщено в АСУ.

Інформаційне забезпечення курсу

Основна література

1. Васюк Н. В. Оцінка бізнесу як інструмент управління вартістю підприємства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3185> (дата звернення 12.04.2020).
2. Возна М. Міжнародні стандарти оцінки: принципи, стандарти та правила / за ред. О. Драпіовського, І. Іванової; пер. з англ. М. Возна. Київ: УКРелс, 2019. 118 с.
3. Волинець Л. Гудвил как категория бухгалтерского учета. *Экспресс – анализ законодательных и нормативных актов*. 2010. № 9–10. С. 24.
4. Воротіна Л. І. Оцінка майна в Україні. Т. 1. Нерухоме майно. Київ: Вид. Європейського університету, 2005. 216 с.
5. Глинська Г. Я. Напрямки оцінювання ринкової вартості підприємства як об'єкта для поглинання. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2017. С. 28-32.
6. Драпіковський О. І., Іванова І. Б. Оцінка земельних ділянок. Київ: ПРИНТ-ЕКСПРЕС, 2004. 296 с.
7. Єрофєєва Т. А. Підходи до оцінки вартості бізнесу: проблеми їх використання. *Економічні науки*. Наукові записки. Том 68. № 2. 2017. С.24-31.
8. Ибрагимова Х. У. Особенности применения доходного подхода к оценке стоимости предприятия. *Вопросы экономики и управления*. 2019. № 1. С. 8-19.
9. Костирко Р. О., Тертична Н. В., Шевчук В. О. Комплексна оцінка вартості підприємства: монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, академіка НАН України М. Г. Чумаченка. 2-ге вид. перероб. і доп. Харків: Фактор, 2008. 278 с.
10. Коваль І. Ф. Оцінка вартості компаній: методичні підходи та застосування. *Молодий вчений. Економічні науки*. 2017. № 4 (44). С. 667.
11. Круш В. М. Оцінка бізнесу: навч. посіб. Київ: 2004. 185 с.
12. Мендрул О. Г. Управління вартістю підприємств: моногр. Київ: КНЕУ, 2002. 272 с.
13. Маркус Я. І. Посібник з оцінки бізнесу в Україні: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2002. 320 с.
14. Оцінка земель: підруч. / М. Г. Ступень, О. Я. Микула, С. С. Радомський та ін.; за заг. ред. М. Г. Ступеня. Київ: Агро-освіта, 2014. 373 с.
15. Оцінка бізнесу та нерухомості: навч. посіб. / за заг. ред. проф. В. Р. Кучеренко; уклад.: Я. П. Квач, Н. В. Сментина, В. О. Улибіна, А. В. Андрейченко. 2-ге видання. Одеса: Асторопринт, 2013. 235 с.
16. Оцінювання вартості бізнесу. URL:

https://pidruchniki.com/1541010454116/ekonomika/otsinyuvannya_vartosti_biznesu (дата звернення: 08.04.2020).

17. Панасовський Ю. В., Семененко Б. А., Теліженко О. М. Оцінка активів підприємства: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2009. 512 с.

18. Цыбулев П. Н. Оценка интеллектуальной собственности: учебн.пособие. Киев: Гос.ин-т интеллект.собственности, 2006. 192 с.

Додаткова література

Асаул А. М., Павлов В. І., Пилипенко І. І., Павліха Н. В., Крив'язюк І. В. Економіка нерухомості: навч. посіб. Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2014.

Волинец Л. Гудвил как категория бухгалтерского учета. *Экспресс – анализ законодательных и нормативных актов*. 2010. № 9–10. С. 24.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 40 «Інвестиційна нерухомість» (МСБО 40). URL: <https://zakon.help/article/mizhnarodnii-standart-buhgalterskogo-obliku-40> (дата звернення: 05.03.2020).

Ефремова Л. В. Оценка имущества предприятия: науч. изд. / Л. В. Ефремова, С. Л. Ефремов. Харьков: ХНЕУ, 2016. 76 с.

Касич А. О. Гудвил підприємства: сутність та обліково-аналітичне забезпечення у практиці українських і зарубіжних підприємств. *Проблеми та перспективи економіки і управління*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 13-14 грудня 2015 року). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 88.

Кошель А. О. Аналіз міжнародних стандартів щодо оцінки земель з метою оподаткування. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 2. С.127-130

Круш П. В., Поліщук С.В. Оцінка бізнесу: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 264 с.

Левикіна І. Проблема обґрунтування ставки капіталізації. URL: <http://afo.com.ua/uk/news/2-general-assessment/1245-irina-levykina-the-problem-of-justifying-the-capitalization-rate> (дата звернення: 05.03.2020).

Методика експертної грошової оцінки земельних ділянок, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 р. № 1531. *Урядовий кур'єр (додаток «Орієнтир»)*. 2002. № 40. С. 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1531-2002-п> (дата звернення 12 .02.2020).

Островська Г. Управління вартістю: сучасні інструменти оцінки корпоративної ефективності. *Світ фінансів*. 2008. № 3 (16). С. 112.

Павловец В. Введение в оценку стоимости бизнеса. *Корпоративный менеджмент*. URL: <http://www.cfin.ru/finanalysis/value.shtml> (дата звернення: 03.09.2019).

Панасько Т. Оцінка земельних ділянок сільгосппризначення за міжнародними стандартами, або наскільки ми готові застосувати світовий досвід. *Землевпорядний вісник*. 2012. № 1. С. 24-29.

Третяк А.М. Концепція оцінки земель в Україні. Київ: УААН, 2004. 18 с.

Стельмашук А. М. Експертна оцінка майна, землі і бізнесу підприємства: навч. посіб. Тернопіль, ТАНГ, 2005. 218.

Чубук Л. Методи визначення ставок дисконту та капіталізації для оцінки нерухомості, адекватних ринковим умовам. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. №10 (151). С. 55.

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні завдань, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення економічної політики. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у *Facebook* лекторіумі та *Facebook*

тренінгах, наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять прошу використовувати мобільні телефони тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Оцінка вартості бізнесу» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, контрольна робота.

У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирьохбальною шкалою (0, 3, 4, 5). За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (максимальна оцінка – 5 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на колоквіумах. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 10 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 5.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є іспит, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до заліку. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль					Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль Іспит	Підсумкова оцінка знань
Практичні заняття			Колоквіуми				
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2			
max 5	max 5	max 5	max 10	max 10	max 5	max 60	max 100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка	Визначення	Оцінка	Оцінка
--------	------------	--------	--------

за шкалою ECTS		за національною шкалою	за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34